

SAPIENTIA UNIVERSITY
CLUJ-NAPOCA, ROMANIA
DEPARTMENT OF LAW

GROSSCHMID WORKING PAPERS

Béni Grosschmid **(1852-1938)**

Born in Sighetu Marmăției, in Hungarian Máramarossziget, present-day Romania, Béni Grosschmid was a prominent scholar and brilliant savant of private law. We honor his memory by our working paper series.

Accepted languages of the working papers are English, French, German, Italian, Romanian and Hungarian.

VERESS Emőd¹

**Új Polgári törvénykönyv Romániában - a monista magánjogra való áttérés
nehézségei**

***The New Romanian Civil Code - Difficulties in the Transition Towards a
Monist Private Law***

Románia új Polgári törvénykönyve nem csak a régi Polgári törvénykönyvet, hanem a Kereskedelmi törvénykönyvet is hatályon kívül helyezte. Ezáltal a polgári jogi és kereskedelmi jogi jogviszonyok elkülönült szabályozása megszűnt, Románia áttért a monista magánjogi rendszerre. Ezt a folyamatot azonban nem lehet egyértelműnek és ellentmondásoktól mentesnek tekinteni. A magánjog dualista jellege nem az elkülönült polgári és kereskedelmi törvénykönyvek párhuzamos létéhez köthető, hanem a dualista jelleget az adja, hogy eltérő szabályokat alkalmazunk azonos típusú kötelmi viszonyokra. Például, ha legalább részben eltérő normák határozzák meg a kereskedelmi adásvételt a polgári jogi adásvételhez képest. Végül soron lényegtelen, hogy ezek a sajátos normák külön törvénykönyvben, az egységes Polgári törvénykönyvben vagy szaktörvényekben lehettek fel, a magánjog ettől még lehet dualista besorolású. Sőt, ha ebből a szempontból közelítjük meg, Románia magánjogi rendszere legalább három alrendszerre bontható, polgári jogi, üzleti és fogyasztói magánjogra. A tanulmány az új Polgári törvénykönyv hatályba lépésének következményeit vizsgálja, és levezeti, hogy a kereskedelmi kötelek legtöbb meghatározó sajátosságát az új Polgári törvénykönyv a professzionális és vállalati jogviszonyok fogalmának és speciális szabályozásának bevezetésével megőrzi, továbbviszi, fejleszti.

¹ LL.M., Ph.D., Associate Professor of Civil Law, Sapientia University, Cluj-Napoca, Romania.

1. 2011. október elsején Romániában hatályba lépett az új Polgári törvénykönyv (Codul civil), vagyis a 2009. évi 287. törvény, a továbbiakban rövidítve: Ptk. Első látásra úgy tűnik, hogy új közép-kelet európai polgári jogi kodifikációs hullámnak vagyunk a tanúi, ugyanis nem csak Romániában, hanem például Magyarországon és Csehországban is most fogadtak el új Polgári törvénykönyveket. Álláspontom szerint túlzás kodifikációs "hullámról" beszélni, mert az új Polgári törvények megalkotásához annyira különböző okok vezettek, hogy inkább véletlen egybeesés, hogy történeti léptékben szinte egyszerre születnek meg az új kódexek.

Romániában általánosan jó minőségű jogszabály született, még akkor is, ha az egyes jogintézmények kidolgozottsági foka, a fogalmazás pontossága, részletessége nem mindig egyforma, nem egyenletes. Az új Ptk. jelentősége még nagyobb, mint a korábbi Polgári törvénykönyvvé, hiszen az új Polgári törvénykönyv a korábbi Kereskedelmi törvénykönyvet is felváltja, integrálja, Románia így 2011. október 1-től gyakorlatilag áttér a dualista magánjogról a monista magánjog rendszerére, ahol egyetlen és nem két elkülönülő törvénykönyv, azaz Kereskedelmi törvénykönyv és Polgári törvénykönyv szabályozza a magánjog alapvető kérdéseit. Jelenleg már a gazdasági, üzleti életre vonatkozó alapvető (költemi jogi) szabályokat is az új Polgári törvénykönyv tartalmazza.

A "régi" román Polgári törvénykönyv 1864-ből származott. Alapvető mintája az 1805-ös francia, napóleoni Polgári törvénykönyv volt. Az 1800-as évek második felében a nyugat-európai realitásokhoz képest megkésett történelmi fejlődésű Romániában a Ptk. a gyorsított modernizáció eszközének számított: valós társadalmi beágyazottságot nélkülöző "alap nélküli forma". Lucian Boia neves román történész szerint Románia modernizálásában a legnagyobb gondot a régi szocikulturális beidegződések és az importált

intézmények, szabályok összehangolása jelentette.² Az 1864-es Polgári törvénykönyv liberális és kapitalista szellemiségű. A román társadalmi realitásokhoz viszonyítva idegen. Az 1800-as években az alapvetően még mindig bojárokra és parasztokra tagolódó agrártársadalom ideológiájától meglehetősen távol álló fogalmak a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméi, vagyis a francia Code civil szellemisége. A Polgári törvénykönyv mégis az említett agrártársadalmat polgári társadalommá kényszerítő, alakító alapvető eszközök egyikének bizonyul. A Polgári törvénykönyv ellentmondásoktól sem mentes folyamatban fokozatosan magához alakította, újraformálta a társadalmi viszonyokat.

A történelmi fáziseltolódás okai amúgy nyilvánvalóak, például Románia a régi Polgári törvénykönyv elfogadásának pillanatában még az Oszmán Birodalom alattvalója (noha a török kontroll az 1700-as évek végétől egyre gyengül). Románia csak az 1877-78-as orosz-török háború következményeként fogja elnyerni teljes függetlenségét az Oszmán Birodalommal szemben, azaz több mint egy évtizeddel a Polgári törvénykönyv elfogadása után.

Az időtálló jellegét jelzi ennek a néhány hét alatt elkészült (fordított és kompillált) kódexnek, hogy számos történelmi megrázkódtatást átélt, és 2011-ig ez volt az emberi lét legjelentősebb mozzanatainak általános jogi kerete. Cseréje nem is volt létszükséglet. Például a francia minta, igaz számos módosítással, de mindmáig hatályos. Ezért olyan szakmai vélemények is megfogalmazódtak az új Ptk.-val szemben, hogy a hagyományok tisztelete, a folytonosság, a bevált jogintézmények megőrzése végett elégséges lett volna a régi, 1864-es Polgári törvénykönyv a folytonosság jegyében kidolgozott és átfogó reformja a teljesen új Ptk. elfogadása helyett.

A régi Ptk. alkalmazásának lezárása nem gyors folyamat. Akár évtizedekig párhuzamosan kell alkalmazni a két, a régi és az új Polgári

² L. Boia: *Miért más Románia?* Kolozsvár, 2013. 50.

törvénykönyvet. Ha 2011. szeptember 30-án valaki banki hitelszerződést kötött 25 éves lejáratra és kapcsolódó ingatlan jelzálogszerződést, akkor ezeknek a szerződéseknek az alkalmazása, értelmezése, joghatásai, megszűnése, a velük kapcsolatos jogviták megoldása a korábbi, a szerződés megkötésének pillanatában hatályos szabályok szerint történik. Tehát teljesen természetes módon lehetnek 20 év múlva is olyan jogviták, amelyekben még mindig a régi Polgári törvénykönyv szabályait kell alkalmazni. A korábban megkötött szerződések módosítása viszont már az új Ptk. alapján történik. Ezért az ilyen módosított szerződések tekintetében az is elképzelhető, hogy ugyanazon szerződés eredeti részeinek a vonatkozásában a régi Ptk.-t, a 2011. október 1-e után módosított klauzulákra viszont már az új Ptk.-t kell alkalmazni.

2. A jog tanulmányozása lehetetlen a történelmi perspektíva megfelelő alkalmazása nélkül. Eric Hobsbawm, a XX. század egyik legnagyobb történésze írta, hogy *“a legtöbb fiatal egyfajta állandó jelenben nő fel, amelynek semmilyen szerves kapcsolata sincs a korszak közös múltjával.”*³ Nyilvánvaló, hogy ez nem vezethet egészséges világszemlélethez: általánosan a történelmi, sajátosan a jogtörténelmi ismeretek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy viszonyítási alapunk legyen a jelen megértéséhez és megítéléséhez, a kritikus szemléletmódhoz, az értékelés képességének kialakításához.

A magánjog kodifikálásával kapcsolatban általánosan két típusú megközelítés létezhet.

Egyfelől létezik a *magánjog dualista felfogása*. Ebben a rendszerben a magánjog két külön alrendszerre osztható: a polgári jogra és a tőle elkülönülő kereskedelmi jogra. Vagyis a kereskedelemnek, pontosabban az üzleti életnek saját, elkülönült magánjoga van. A dualista rendszer létjogosultsága mellett szól azon alapvető érv, hogy az üzleti tevékenységnek gyorsaságra,

³ E. J. Hobsbawm: *A szélsőségek kora. A rövid 20. század története*. Budapest, 1998. 10.

áttekinthetőségre, maximális kiszámíthatóságra, erőteljes hitelezővédelemre van szüksége, amelyet az általános érdekeket követő, a hitelezői jogosultságok és adósok védekezési lehetőségeinek egyensúlyát biztosító magánjog, a polgári jog nem tud megfelelő szinten nyújtani. A dualista rendszer eredete egyébként a rugalmatlan feudális magánjog mellett megjelenő és létező, de attól elkülönülő városi kereskedelmi szokásjogi rendszerekre vezethető vissza. Történetileg így két, formálisan is elkülönülő magánjog alakult ki: külön úton járt a polgári jogi szabályok kialakulása, és jóval szabadabban, társadalmi megrázkódtatásoktól mentesen és politikai átalakulásokhoz kevésbé kötötten szintén külön fejlődött a kereskedelmi jog (*lex mercatoria*). A *lex mercatoria* fejlődése már a XI. század második felében, feudális környezetben megindult, elsősorban a tengeri kereskedelem vonatkozásában. Fennmaradt például a 66. cikkből álló *Tabula Amalfitana*, pontos címén a *Capitula et ordinationes Curiae Maritimae nobilis civitatis Amalphe* szövege, amelyet az első keresztes háború (1095) korában állítottak össze az Amalfi Köztársaságban. A *lex mercatoria* elkülönült fejlődése eredményezte a XIX. századi nagy kereskedelmi kodifikációkat.

A dualista elv érvényesülését jelzik a szárazföldi és a tengeri kereskedelmről szóló francia szabályok (1673, 1681), illetve a francia kereskedelmi törvénykönyv (1807), a spanyol kereskedelmi törvénykönyv (1829), a német államok közös (1861) majd az egységes német állam kereskedelmi törvénykönyve (1897), az olasz kereskedelmi törvénykönyvek (1865, 1882). A példákban és az évszámokból kitűnik, hogy a dualista felfogás a XIX. századi nagy kodifikációkat jellemezte. Ekkor jött létre a magyar Kereskedelmi törvény is (1875. évi XXXVII. törvénycikk), a német államok közös kereskedelmi törvénykönyvének mintájára.

A második alternatíva a *magánjog monista felfogása*. Ebben a rendszerben nincs külön gazdasági jog, a polgári és üzleti viszonyokat ugyanazon szabályok alapján bírálják el. Már a dualista felfogás fénykorában, a XIX. században levezették, hogy a polgári jog és a kereskedelmi jog elkülönülésének külső,

relatív, történeti oka van, és az elkülönítés a jog egységét és biztonságát veszélyezteti. A legújabb magánjogi kódexek egyértelműen a monista felfogást próbálják érvényesíteni. Például Olaszország 1942-től, az akkor elfogadott Polgári törvénykönyvön (Codice civile) keresztül áttért a monista koncepcióra. A francia, német, osztrák jogrendszerek viszont továbbra is fenntartják a dualista szabályozás hagyományát.

A legfontosabb érv a monista rendszerre való áttérés mellett, hogy az egykor nehézkes általános magánjog ma már annyira felgyorsult és átalakult, hogy biztosíthatja a kereskedelem rugalmasságát is, nincs feltétlenül szükség elkülönülő kereskedelmi jogra. Az általános magánjog "kereskedelmi jogiasult". Ebben az átalakulásban pontosan a kereskedelmi jog játszott szerepet, amelynek több vívmányát a polgári jog átvette, fokozatosan növelve az elkülönült polgári jog rugalmasságát, hogy üzleti jogviszonyokra is alkalmazhatóvá váljon. Az önálló kereskedelmi jog a maga képére formálta a polgári jogot (pontosabban a kötelmi jogot), és így és ezzel – azokban az államokban, amelyek áttértek a dualista megközelítésről a monista álláspontra – tulajdonképpen felszámolta önmagát. Az új magyar Polgári törvénykönyv is számos kereskedelmi, üzleti környezetben kialakult megoldást, üzleti jogi bírói gyakorlatot kodifikál általános érvényű szabályként.

3. A román magánjog hagyományosan a dualista koncepcióra épült. Egyfelől elfogadták a magánjog általános forrásaként a *Polgári Törvénykönyvet* (Codul civil). Ahogy a bevezető részben is említettem, a régi román Polgári törvénykönyvet 1864-ben állították össze, a francia Code civil ("Code Napoléon") mintájára, hat hét alatt, az olasz polgári törvénykönyv tervezete, a belga jelzálogtörvény és korábbi román szabályozások alapján. 1865-ben lépett hatályba. Másfelől fontos szerepet töltött be a *Kereskedelmi Törvénykönyv* (Codul comercial), amely 1887-ben lépett hatályba. Ennek mintája az 1882-es olasz Kereskedelmi Törvénykönyv (Codice di Commercio), de német, belga, francia

elemek is kimutathatók a szövegében. Elfogadása idején rendkívül korszerűnek számított. 971 cikkből állt. Igaz, hamarosan kiderült, hogy egymagában nem tudja szabályozni a kereskedelem egészét, ezért fokozatosan egyre több speciális kereskedelmi törvény jelent meg.

Az államszocialista diktatúra alatt a Kereskedelmi törvénykönyvet (Ktk.) nem helyezték soha hatályon kívül, egyszerűen nem alkalmazták: a Ktk. a magántulajdon felszámolásával vagy legalábbis erőteljes korlátozásával, a tervgazdaság bevezetésével, a kereskedelmi társaságok államosításával, az állami vállalatnak, mint az üzleti élet szinte kizárólagos, közjogi alapokon nyugvó szereplőjének általánossá válásával tárgyát veszítette.

A rendszerváltást követően azonban a Ktk.-t ismét alkalmazták. A román Ktk. sorsa ezért is érdekes: túlélte saját mintáját (az olasz Kereskedelmi törvénykönyvet a második világháború idején helyezték hatályon kívül, amikor a mintául szolgáló olasz jogrendben áttértek a monista magánjogra az 1942. évi Codice civile-vel), túlélte a totalitarizmust és 1989 után újra feltámadt, természetes közegével, a kapitalizmussal együtt. De a Kereskedelmi törvénykönyv sokkal kevésbé bizonyult időtállóknak, mint a Polgári törvénykönyv, a rendszerváltás után legfontosabb részeit, például a társasági jogot vagy a fizetéseképtelenségi jogot külön törvényekben újra kellett szabályozni, mert a Ktk. szövegei már nem voltak alkalmasak a XX. század végén, a totalitárius rendszer bukása után a kapitalizmus újjáépítésének, a piacgazdaságra való áttérésnek a kereteit megfelelően biztosítani.

4. Románia 2011. október 1-től, az új Polgári törvénykönyvről szóló 2009. évi 287. törvény hatályba lépésével áttért a monista rendszerre. Az új Ptk. nem csak a régi Polgári törvénykönyvet, hanem a Kereskedelmi törvénykönyvet is hatályon kívül helyezte.

Így jelenleg Románia is azon államok csoportjába sorolható, amelyek magánjoga egységes (monista) jellegű, vagyis az üzleti életre vonatkozó általános szabályok is a Polgári Törvénykönyvben találhatóak.

Az új Ptk. 3. cikke szerint *“a jelen törvénykönyv rendelkezéseit a professzionisták közötti jogviszonyok tekintetében és az ezek és bármely más jogalany közötti viszonyokra is alkalmazzák. Professzionistának számítanak azok, akik vállalatot működtetnek.”*

Az új Ptk. hatályba lépése élénk vitát váltott ki arról, hogy mi lesz a kereskedelmi jog (a gazdasági, üzleti magánjog) jövője, megszűnik-e a kereskedelmi jog? Lejárt-e a kereskedelmi jog – mint gyakorló jogász szakosodási irány, egyetemi tantárgy, kutatási terület kora? A válasz szerintem az egyértelmű nem.

5. A magánjog egységesülése alapvetően pozitív jelenség, egyszerűsít, egyértelműbbé tesz kérdéseket. A Ptk.-ba kerül a családjogi joganyag, a szerződések általános szabályozása és számos (de nyilván nem az összes) speciális szerződés, a társaságok általános szabályozása, a személyekre vonatkozó, az ötvenes évekből származó elkülönült szabályozás. Megszűnt a külön kereskedelmi kötelmi jog és a kereskedelmi cselekmények kategóriája, a szerződések elkülönült szabályozása. Tehát ami valójában megszűnik, az a külön kereskedelmi kötelmi jog: nem lesz megkettőzött szabályozása például az adásvételi vagy a megbízási szerződésnek, mint korábban.

Ennek ellenére álláspontom szerint a kereskedelmi jog megmarad a magánjog autonóm részterületének. A bukaresti Stanciu D. Cărpenaru professzor 2012-ben megjelent, nyolcszáz oldalas új kötetét sokatmondóan, állásfoglalás jelleggel *Román kereskedelmi jogi kézikönyv - az új Polgári törvénykönyv szerint* (Tratat de drept comercial român. Conform noului Cod civil) cím alatt publikálta. A cím is jelzi, hogy a szerző nem tekinti megszűntnek a kereskedelmi jogot az új, monista Ptk. hatályba lépése ellenére is.

A kereskedelmi jog továbbélése azonban sokak szerint nem ennyire egyértelmű. Például a kereskedelmi társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény elnevezéséből 2013. elején eltörölték a “kereskedelmi” jelzőt, a törvény jelenleg hatályos pontos címe a társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény. Ami azért félrevezető, mert ez a törvény nem tartalmazza a társaságok általános szabályozását (amely a Polgári törvénykönyvben található, az egyszerű társaság és egy sajátos jogi személyiség nélküli társulás szabályozása mellett), sem az egyéb társasági formákra vonatkozó szabályozást (például a szövetkezeti társaságokra is külön törvények vonatkoznak). Az 1990. évi 31. törvény továbbra is csak az öt Romániában elismert “kereskedelmi” társasági formát szabályozza (közkereseti társaság, egyszerű betéti társaság, részvénytársaság, betéti részvénytársaság és korlátolt felelősségű társaság). A polgári jogászok a monista felfogást eltúlzó csoportja és a kereskedelmi jog művelői között folynak viták (amelyek alapjául az is szolgál, hogy a kodifikációs munkálatokba az elismert kereskedelmi jogi szaktekintélyeket nem vonták be).

A monista koncepció, amelyet az új Polgári törvénykönyv bevezet, teljesen rendben van. A magánjog egységesítése már a kereskedelmi jogi kodifikációk hőskorában felmerült. Csak egy példát emelnék ki: a magánjog egységesítése mellett érvelt többek között az idén 70 éve elhunyt Cesare Vivante professzor, a kereskedelmi jog egyik legeredetibb gondolkodója, megújítója, a bolognai, pármái és római jogi karok professzora.

Viszont nem érdemes a monista koncepciót eltúlozni, olyan területek vonatkozásában is erőltetni, ahol az nem lenne indokolt.

A Ptk., mint korábban is, “anyajog”, amely nem zárja ki a speciális törvények létét a gazdasági élet számos vonatkozásában. A társasági jog egészét, a fizetéseképtelenségi jogot vagy a tőkepiac magánjogi szabályozását nem tudja a Ptk. tartalmazni (a magyar jogalkotó ettől eltérően, innovatív módon a társasági jogot (pontosabban a társasági jog magánjogi részét) beemelte a Ptk.-ba, de például a fizetéseképtelenségi jog esetében ez már nem működött volna). A

teljességre való törekvés szétfeszítené a Ptk. kereteit. A kereskedelmi jog művelése és egyetemi tantárgyként való elismerése nem függ az önálló Kereskedelmi törvénykönyvtől. A Kereskedelmi törvénykönyv eddig is csak kis mértékben adta a kereskedelmi jog háttéranyagát, amely meghatározó módon inkább speciális törvényekből tevődött össze.

De a leglényegesebb, hogy a kereskedelmi jog számos sajátossága az új Ptk. rendszerében is fennmarad. Vagyis a kötelmi jog vonatkozásában az új Ptk. keretei között léteznek olyan sajátos megoldások, amelyeket csak üzleti jellegű jogviszonyok esetén kell alkalmazni. A kötelmi magánjog ma már gyakorlatilag hármas tagolású: a klasszikus polgári kötelmi jog mellett, amely a kötelmi jog alapja, sajátos üzleti és sajátos fogyasztói kötelmi jog is fennáll.

Érdemes áttekinteni a Ktk. egyes sajátosságainak továbbélését az új Ptk. rendszerében.

Ilyen például az egyetemleges felelősség véelme üzleti jogviszonyok esetében (Ptk. 1446. cikk). Az egyetemleges kötelezettség jogosultvédelmi (hitelezővédelmi) eszköz: a jogosult bármely kötelezettől az egész szolgáltatást követelheti, és valamely kötelezett fizetéseképtelensége nem a jogosult kockázatát, hanem a társkötelezettek kockázatát képezi. Az egyetemleges kötelezett azért is köteles helytállni, ha a társkötelezett nem teljesít. A kötelezetti egyetemlegesség a jogosult szempontjából biztosíték, mert akkor is, ha egyes társkötelezettek nem tudnak teljesíteni, más, fizetőképés vagy teljesítőképés társkötelezettől a szolgáltatás egésze kikényszeríthető. Kötelezetti egyetemleges felelősség esetén a jogosult nem kell megossza a követelését a több kötelezett között. Professzionális jogviszonyok esetében, ha kötelezetti többalanyúság áll fenn, nem a követelés oszthatósága, hanem az egyetemleges felelősség a főszabály.

Hasonló, üzleti jellegű jogintézmény az automatikus késedelembe helyezés (Ptk. 1523 cikk). A határidő letelte automatikusan késedelembe helyezi a professzionális jogalanyt, amelynek eredményeképpen a jogosult élhet a

szerződés egyoldalú felmondásának a lehetőségével. Klasszikus magánjogi viszonyban a határidő lejárta nem elegendő, a kötelezettet formálisan (bírósági végrehajtón keresztül vagy tértivevényes levéllel) fel kell szólítani a teljesítésre és számára teljesítési határidőt kell megszabni, enélkül a szerződés egyoldalú felmondása hatálytalan. Egyoldalú felmondással a hitelező csak akkor élhet, ha a felszólításban szereplő határidőre sem teljesít az adós. (Bírósági kereset benyújtása is késelembbe helyezi az adóst, de ha az idéző átvétele után ésszerű határidőn belül teljesít, akkor a felperes nem kérhet perköltségeket.)

Ad probationem, a 250 lej feletti értékű jogügyletek esetén a jogügyletnek írott, magánokirati formát kell adni, ellenkező esetben, jogvita esetén a bíróság előtt nem lehet a jogügylet létét és tartalmát bizonyítani. Viszont, ha professzionális szerződésről van szó, akkor a tanubizonyítás értékhatártól független módon megengedett (részletekről lásd a 2010. évi 134. törvény 309. cikkét).

Számos szerződéstípusnál az üzleti jogviszonyokra vonatkozóan eltérő részelőírások érvényesülnek, az elévülési szabályoknak vagy a kamatszabályozásnak is megjelennek a sajátosságai professzionális jogviszonyok esetében. Ezek részletes áttekintése most nem feladatom.

Meg kell említeni azt is, hogy az üzleti életben fontos szerződések nem kaphattak helyet az új Ptk.-ban, hiszen valamennyi szerződéstípus Ptk. szintjén történő szabályozása lehetetlen. A lízing például megmarad külön jogszabályban, a franchise úgyszintén, a faktoring hasonlóképpen (itt lényegében csak egymondatos, a faktoring összes lényegi elemét nem is tartalmazó törvényi meghatározás létezik, a román jogban a faktoring lebeg a nevesített és a nevesítetlen szerződések közötti határon, de az üzleti gyakorlatban nyilván alkalmazzák).

A gazdasági életet ma már nagyon nehéz elszigetelt magánjogi szempontok szerint elemezni. Az üzleti élet jogi szabályozása közjogi és magánjogi szabályok keveréke. Ilyen körülmények között a gazdasági élet

magánjogi szabályozását egységesíteni nem ördögtől való dolog. Az alapkérdés sokkal fontosabb: az új Polgári törvénykönyv a román jog akkora reformját hozta magával, amelyhez csak az első demokratikus, közepesen rosszul sikerült alkotmány elfogadása mérhető.

Ahogy eddig a Kereskedelmi törvénykönyv, úgy a Polgári törvényköny sem képes önmagában minden részletében szabályozni a gazdaságot. A rendszerváltás után már speciális törvények elfogadásával kellett megteremteni a modern piacgazdasági körülményeket, hiszen a Kereskedelmi törvénykönyv több szempontból már elavultnak számított. Az új Polgári törvénykönyvvel párhuzamosan szintén számos speciális törvény létezik (például ilyen a társasági törvény), melyek jelentősége az üzleti élet szabályozásának szempontjából kiemelkedő.

6. Az egységes magánjogi kódex bevezetése Romániában értékelendő, de azt is tudatosítani kell, hogy a monista felfogás nem érvényesül és nem is érvényesülhet abszolút jelleggel. A kereskedelmi jog, az ellenvélemények dacára, továbbél, egyfelelől a professzionális jogügyletekre vonatkozó Ptk.-beli szabályokon, másfelől a speciális törvényeken keresztül.

7. Az új Ptk. elfogadása, még akkor is, ha az alaposabb szakmai előkészítés és bevezetésének körütekintőbb megtervezése kívánatos lett volna, fontos lépés a román magánjog fejlődésében. Az új Ptk. több, mint egyszerű fordítás (ez a korábbi Ptk. esete). Ha összefoglaló jelleggel kívánjuk értékelni, az új román Ptk. sokmodelles, ezeket a modelleket legtöbb esetben megfelelően alkalmazó, önálló szellemi munka végeredménye. Jelentőségét a szövegében fellelhető, elszigetelt, vitatható szövegrészek, problémák sem csökkentik. Nyilván nem lehet és nem szabad ezt a törvénykönyvet hibátlan alkotásnak tekinteni. Egyetlen törvénykönyv sem lezárt irodalmi remekmű, hanem jogszabály, amelynek ki kell

állnia az alkalmazás próbáját, és amikor szükséges, szövegén a megfontolt korrekciókat el kell végezni.